

Jacek Zbigniew GÓRNIKIEWICZ
Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet w Białymstoku
E-mail: jacgor1@poczta.wp.pl

Studia na odległość w Ameryce i Polsce - w opiniach suwalskich licealistów

1 Wprowadzenie

Powodzenie studiów na dystans w części zależy od czynników obiektywnych, do których należą między innymi: stan przygotowania merytoryczno-technicznego kadry, stan i dostępność materiałów dydaktycznych, stan narzędzi zabezpieczających proces samokształcenia i komunikowania się studiujących z personelem administracyjno-dydaktycznym danej instytucji, a także - studentów między sobą. Ponadto, rozpatrując powodzenie kształcenia na dystans, trudno przecenić znaczenie osobistych wiar na temat wspomnianej formy kształcenia, wyznawanych przez potencjalnych i czynnych uczestników procesów edukacyjnych. Dla wciąż nielicznych organizatorów różnych form kształcenia dystansowego w Polsce mogą być interesujące zwłaszcza opinie tych młodych ludzi, którzy rokrocznie kończą szkoły średnie - z wolą kontynuowania edukacji na szczeblu wyższym.

Powszechnie wiadomo, iż co roku niemały odsetek tych osób, starających się o przyjęcie do wybranych przez siebie uczelni (nieraz kilku naraz) nie odnosi satysfakcji. Tradycyjnie zorganizowane i funkcjonujące polskie szkoły wyższe od lat nie są w stanie sprostać oczekiwaniom chętnych, uzyskujących nieraz pożytywne wyniki podczas egzaminów wstępnych. Tej sytuacji nie zmieniła w stopniu zasadniczo ważnym szybko przyrastająca w kraju po 1989 roku liczba uczelni niepublicznych. W wystąpieniu ukazano opinie licealistów z wybranych szkół średnich w Suwałkach dotyczące niektórych powszechnych w naszym kraju mniemań na temat studiów zdalnych. Czy ankietowani młodzi ludzie są skłonni wierzyć w dobry sens studiów na odległość? Czy przewidują możliwość szybkiej legalizacji i rozpowszechnienia się studiów zdalnych w Polsce – na podobieństwo USA? Czy sami byliby skłonni rozpocząć studia w trybie dystansowym? Wyniki sondażu pozwalają na ostrożne prognozy co do popytu w Polsce na studia realizowane z dala od murów uczelni.

2 Plan badania własnego

Stosunek młodych ludzi do potocznych mniemań w Polsce na temat studiów na dystans postanowiono sprawdzić na przykładzie stu uczniów z klas drugich i trzecich II Liceum Ogólnokształcącego w Suwałkach. Wybór wskazanego miejsca jest uzasadniony z kilku powodów. W Suwałkach funkcjonuje znikoma liczba szkół wyższych, w których brakuje wielu kierunków studiów mogących zainteresować suwalską młodzież. Liczba miejsc dostępnych podczas corocznych przyjęć na studia jest również zbyt mała, by zaspokoić potrzeby wszystkich chętnych. Ponadto kandydatami na studia są najczęściej osoby o nie najlepszej sytuacji finansowej, które nie mogą sobie pozwolić na całoroczny pobyt w innych miastach zapewniających kształcenie wyższe zorganizowane tradycyjnie w murach uczelni. Nawet w przypadku dostania się na uczelnie publiczne nie wymagające wpłacania czesnego, koszt pobytu w dużych miastach zapewne jest niebagatelny dla poważnej liczby suwalskich maturzystów.

Sondażem zdecydowano się objąć młodzież z liceum ogólnokształcącego - przypuszczalnie poważnie umotywowaną do zaangażowania się w dokładne wypełnienie kwestionariusza ankiety. Chodziło bowiem o osoby, które po zdaniu egzaminów maturalnych mogą w przewadze chcieć ubiegać się o indeksy szkół wyższych. Stąd wstępne oczekiwanie, że wspomnianą młodzież zaciekawi propozycja wypowiedzenia się na temat studiów zdalnych, nie wymagających wyprowadzenia się na kilka lat z północno-wschodnich rubieży Polski - do któregoś z krajowych ośrodków akademickich.

Planowany sondaż miał mieć charakter wstępnego zwiadu badawczego bazującego na kwestionariuszu własnego autorstwa, zawierającego po dwie serie dwunastu twierdzeń, z których pierwsza dotyczyła charakterystycznych cech studiów zdalnych w USA, podczas gdy druga odnosiła się do możliwości powodzenia wspomnianego trybu kształcenia w realiach współczesnej Polski. Treść twierdzeń pierwszej serii opisywała stan faktyczny edukacji akademickiej na odległość w USA, przy czym dobrano takie przykłady, które przeczą rozpowszechnionym w Polsce mitom i uprzedzonom. Treść drugiej serii twierdzeń korespondowała z różnymi problemami, których doświadczają w naszym kraju zwolennicy tej odmiany edukacji na poziomie studiów wyższych, od lat dążący do jej zalegalizowania i upowszechnienia.

Uzyskany materiał zamierzano opracować ze względu na ranking popularności poszczególnych twierdzeń. Realizując ten zamiar, wyeksponowano stwierdzenia, które zyskały największą aprobatę młodzieży, oraz te najmniej zaaprobowane. W rezultacie zapewniono obraz skłonności ankietowanych licealistów do poddawania się obiegowym nieuprawnionym opiniom i sądom na temat amerykańskiego wydania studiów na odległość. A także – uzyskano wstępny obraz skłonności ankietowanych do ulegania przykładowym stereotypom i uprzedzonom na temat możliwego powodzenia studiów zdalnych w Polsce. Sprawdzone również, czy niektóre cechy indywidualne suwalskich licealistów korespondują z dokonanymi wyborami w kwestionariuszach ankiety. Wzięto pod uwagę płeć, wiek, oraz profil klasy szkolnej. Oczekiwane różnice i związki obliczono, posługując się wybranymi narzędziami analizy statystycznej: test Chi-Kwadrat, współczynnik kontyngencji C, oraz współczynnik korelacji r Pearsona.

3 Krótka charakterystyka uczestników sondażu

Sondażem objęto stu uczniów klas 2 i 3 I Liceum Ogólnokształcącego w Suwałkach. Ogółem w ankiecie wzięli udział licealiści czterech klas (po dwie klasy drugie i po dwie klasy trzecie). W badanej zbiorowości wystąpiła niewielka przewaga liczebna uczniów z klas trzecich (56), w porównaniu z reprezentantami klas drugich (44). Ankiety zostały wypełnione anonimowo, z podaniem jedynie imienia. Średnio co dziesiąty uczeń podał imienia (11 osób). Powodując się imieniem, wśród pozostałych osób ustalono występowanie w połowie dziewcząt (45 osób) i chłopców (4 osoby). Poszczególne klasy nie były zróżnicowane ze względu na odsetek przedstawicieli obu płci, natomiast różnił je profil kształcenia. Klasy drugie związane były z profilem biologiczno-chemicznym i matematyczno-informatycznym; klasy trzecie – z profilem matematyczno-informatycznym i rozszerzonym programem geograficznym.

*Tabela 1. Uczniowie objęci sondażem - ze względu na przydział do klasy szkolnej i płeć.
N = 100 = 100%.*

Klasy szkolne / Płeć	Brak danych	Kobiety	Mężczyźni	Suma
Klasy II	4	25	15	44
Klasy III	7	20	29	45
Ogółem	11	45	44	100

$\chi^2 = 4,45$; d. f. = 2; $\alpha = 0,11$; C = 0,20; r = 0,11

Klasy szkolne objęte ankietą nie były zróżnicowane ze względu na udział procentowy przedstawicieli obu płci. Z drugiej strony, wspomniane zróżnicowanie było wyraźne ze względu na przypisane profile kształcenia:

*Tabela 2. Uczniowie objęci sondażem - ze względu na przydział do klasy szkolnej i płeć.
N = 100 = 100%.*

Klasy szkolne / Płeć	Biologiczno-chemiczny	Matematyczno-informatyczny	Rozszerzony program z geografii	Suma
Klasy II	32	12	-	44
Klasy III	-	27	29	45
Ogółem	32	39	29	100

$\chi^2 = 66,28$; d. f. = 2; $\alpha = 0,00$; C = 0,63; r = 0,79

Można było wstępnie oczekiwać, iż męskiej części ankietowanych będą bardziej odpowiadać studia na odległość od szkolnych murów: wyzbyte koszarowej dyscypliny, pozwalające na pracę w dogodnym indywidualnym tempie, ułatwiające wykazanie się samodzielnością i przedsiębiorczością. Podobnie można było przypuszczać, że uczniowie klas młodszych nieco inaczej niż ich starsi koledzy będą zaznaczać swój stosunek do kwestionariuszowych twierdzeń na temat studiów zdalnych. W domyśle – że bardziej pozytywnie odniosą się do pozytywów wzmiankowanej odmiany kształcenia, bardziej dotkliwie znosząc doświadczane na co dzień socjalizacyjne zabiegi swojej szkoły, wymuszenia co do tempa i sposobu uczenia się, a także inne uciążliwości życia szkoły tradycyjnie zorganizowanej i funkcjonującej. Oczekiwano również, iż profil kształcenia może mieć pewne znaczenie dla zróżnicowanych wyborów stosowanych przez ankietowanych.

4 Licealiści wobec perspektywy studiów zdalnych - wyniki ankiety

Szczegółowe rezultaty przeprowadzonego sondażu ilustrują liczby w tabelach 1 i 2:

Tabela 3. Odsetek ankietowanych studentów zdecydowanych poprzeć poszczególne twierdzenia na temat studiów na dystans w USA. N = 100 = 100%. N = 100 = 100%. X = średnia, R = ranga. DL = studia na odległość.

Twierdzenia na temat studiów prowadzonych na dystans	Tak %	X	R
1) Studia na dystans w USA są prowadzone zarówno w środowisku wielkomiejskim, jak małomiasteczkowym i wiejskim; na obszarach rzadko i gęsto zaludnionych.	74	1,48	1
2) Studia via DL są prowadzone w USA przez szkoły bardzo różnej renomy, od licznych oszukańczych po najbardziej prestiżowe (tak więc nie różnią się pod tym względem od studiów regularnych).	56	1,12	8
3) Studia na dystans w USA są prowadzone zarówno przez szkoły należące do najstarszych, jak najnowsze – wiek uczelni nie różnicuje ich możliwości innowacyjnych i elastycznego reagowania na potrzeby edukacyjnego rynku.	71	1,42	3,5
4) Studia na dystans w USA są prowadzone przy pomocy bardzo różnych form, metod i środków; nie ma mowy o wąskotorowym posługiwaniu się tylko najnowszą technologią informatyczną, jeżeli jest uzasadnienie dla stosowania starych wcześniej sprawdzonych form i metod.	73	1,46	2
5) Studia na dystans w USA są prowadzone z zakresie bardzo zróżnicowanych dziedzin nauki, od kierunków humanistycznych po techniczne, od wysoce teoretycznych po ściśle praktyczne i związane z konkretnym fachem.	70	1,40	5
6) Studia na dystans są osadzone w tych samych ramach programowych co studia tradycyjne; studenci obu trybów studiowania są objęci podobnymi wymaganiami co do treści koniecznych do zaliczeń.	53	1,06	11,5
7) Studiowanie nie jest ‘wolnością od wszystkiego, co związane z murami szkoły’; administratorzy uczelni dobrze wiedzą, że z pożytkiem dla studenta będzie motywować go do zaliczeń w określonych przedziałach czasowych, regularnie współpracować z nauczycielami i kolegami – wirtualnie via Internet, lub w lokalnych centrach kształcenia położonych w pobliżu miejsc zamieszkania studiujących.	71	1,42	3,5

8) Studia na dystans w USA gwarantują studentom te korzyści, o których w przypadku wielu tradycyjnych szkół mówi się jako priorytetach - do koniecznego przyjęcia w najbliższej przyszłości (samodzielność, autorstwo projektów, samodyscyplina itd.).	55	1,10	9
9) Studia na dystans znajdują zrozumienie u licznych pracodawców, którzy często łożą w kształcenie tą drogą swoich pracowników – studentów.	45	0,90	10
10) Studia na dystans najczęściej nie są krótsze, ale zwykle – tańsze.	53	1,06	11,5
11) Studia na dystans są oferowane przez szkoły najczęściej ulokowane w stanach o wysokim dochodzie narodowym na głowę i wysokich zarobkach nauczycieli. Zasadniczo tam, gdzie można łatwo dużo zarobić (a bynajmniej nie tam, gdzie potrzeby oświatowe są najmniej zaspokojone, dotarcie do klientów jest trudniejsze, a sami klienci mniej zamożni).	60	1,20	6
12) W nadchodzących latach uczelnie w USA będą coraz bardziej masowo oferować studentom zajęcia przez Internet, obok tradycyjnych zajęć w murach budynków dydaktycznych.	59	1,18	7

Ankietowani licealiści w wyraźnej przewadze poparli większość spośród dwunastu stwierdzeń na temat kształcenia zdalnego w USA, zamieszczonych w kwestionariuszu ankiety. Szczególnie zgodne były uczniowskie potwierdzenia uniwersalnego i elastycznego charakteru edukacji na odległość. Stosunkowo mniejszą wiarę wykazali w sens stwierdzeń dotyczących jakości kształcenia zdalnego – jako porównywalnej z studiami regularnymi, oraz atrakcyjność dyplomów uzyskanych tą drogą – w oczach potencjalnych pracodawców. Średnio tylko połowa ankietowanych była skłonna uznać, że studia na odległość są tańsze.

Tabela 4. Znaczenie dystansowego trybu studiowania dla mieszkańców Polski – w opiniach ankietowanych studentów. N = 100 = 100%. X = średnia, R = ranga. DL = studia na odległość.

Twierdzenia na temat studiów prowadzonych na dystans	Tak %	X	R
13) Polska ma szansę odnieść wiele korzyści z uwzględnienia obecności DL w swoim systemie oświatowym; między innymi polepszyć warunki aktualnie prowadzonych studiów w ponad 200 szkołach, zmniejszyć roczny natłok chętnych na studia stacjonarne, oraz ułatwić dostęp do indeksu setkom osób pozbawionych tej możliwości z różnych powodów, np. osobistych.	76	1,52	2
14) Aby DL zaczęło zajmować w polskiej oświacie miejsce właściwe tej odmianie edukacji (sprawdzone i w krajach	73	1,46	3

światowej czołówki, i rozwijających się), musi zostać podjęta stosowna prawna regulacja na szczeblu centralnym (zapowiadana od wielu lat).			
15) DL w Polsce nie może pozostawać jedynie w sferze zainteresowań dydaktyków-praktyków i zainteresowanych nią studentów, ani być przedmiotem szczytnych deklaracji na wysokim szczeblu – bez odpowiednio poważnego zabezpieczenia finansowego.	69	1,38	5
16) Nawiązywanie dwustronnych umów polskich uczelni z zagranicznymi partnerami w sprawie DL nie może ograniczać się do aktywności biurokratycznej / ceremonialnej: powinno ono owocować także rozpoczynaniem studiów na dystans przez zorganizowane grupy lub poszczególne osoby.	72	1,44	4
17) Projektowanie i prowadzenie studiów w trybie DL od dawna wiąże się nie tyle z eksperymentowaniem pojedynczych entuzjastów-amatorów, co z aktywnością międzynarodowych konsorcjów i wyspecjalizowanych firm.	46	0,92	11
18) Studiowanie w trybie DL ma coraz bardziej sieciową / korporacyjną naturę, obejmującą świat, nie liczącą się z barierami prawnymi i biurokratycznymi danego państwa, uprzedzeniami jego oświatowych decydentów, czy lokalnymi przyzwyczajeniami w myśleniu o kształceniu.	53	1,06	10
19) Dobrze będzie, jeśli polskie uczelnie zainteresowane stosowaniem DL zechcą włączyć się do międzynarodowych sieci współpracy, gwarantujących między innymi dostęp do dobrych doświadczeń, wytrawnej kadry i poważnych funduszy zapewniających powodzenie podejmowanym przedsięwzięciom.	77	1,54	1
20) W innym razie, przy pozostawaniu w sferze amatorskich ‘oszczędnościowych’ projektów nie popartych ani wiedzą teoretyczną, ani praktyczną, kolejne projekty przypuszczalnie nie będą miały dużej szansy na stałe umiejscowienie się na rynku usług edukacyjnych.	68	1,36	7
21) Mieszkańcy Polski, zwłaszcza młodszy wiekiem, dysponują coraz lepszą i coraz bardziej powszechną znajomością języków obcych (zwłaszcza angielskiego), a także są coraz mocniej umotywowani do szukania zajęcia za granicą; będą więc coraz częściej skłonni sięgać do dyplomy zagranicznych uczelni – również w trybie DL.	70	1,40	6
22) Dobrze będzie, jeśli takie dyplomy będą mogły im zapewnić, w większym niż dotąd zakresie, również polskie uczelnie kooperujące z zagranicznymi instytucjami.	60	1,20	9
23) Wzmiankowana współpraca jest właściwa zwłaszcza w przypadku uczelni amerykańskich, które są ważne dla światowej DL nie tylko w sensie statystycznym, ale także z powodu elastyczności swoich organizacyjnych rozwiązań, a	66	1,32	8

może jeszcze bardziej: z szybkości w adaptowaniu kolejnych wynalazków najnowszych technologii, w tym telekomunikacyjnych.			
24) Chętnie zamieniłbym / zamieniłabym studia tradycyjne na studia zdalne.	21	0,56	12

W skrócie, większość twierdzeń zamieszczonych w kwestionariuszu ankiety zyskała aprobatę znacznej części uczestników sondażu, średnio od dwu trzecich po trzy czwarte. Tylko niektóre twierdzenia zyskały pozytywnie przyjęte przez nie więcej niż średnio połowę ankietowanych licealistów. Dotyczyły małej wiary w międzynarodowy międzyuczelniany charakter ofert studiów zdalnych, oraz profesjonalizm ludzi przygotowujących projekty tej odmiany studiowania. Ponadto okazało się, że przy dużym odsetku licealistów zgadzających się co do kolejnych walorów kształcenia na dystans od szkolnych murów, tylko niewielu spośród nich byłoby gotowych przedłożyć studia zdalne nad regularne; zaledwie co piąty ankietowany.

Z drugiej strony, gdyby w każdej kolejnej setce młodych ludzi ubiegających się o przyjęcie na studia piąta część była zdecydowana wybrać tryb dystansowy, tworzyliby znaczną liczebnie zbiorowość - wartą zainteresowania ze strony decydentów oświatowych, a także krajowych oferentów usług edukacyjnych.

Twierdzenia najczęściej akceptowane - w odniesieniu do twierdzeń na temat edukacji zdalnej w USA:

- 1) Studia na dystans w USA są prowadzone zarówno w środowisku wielkomiejskim, jak małomiasteczkowym i wiejskim; na obszarach rzadko i gęsto zaludnionych.
- 2) Studia na dystans w USA są prowadzone przy pomocy bardzo różnych form, metod i środków; nie ma mowy o wąskotorowym posługiwaniu się tylko najnowszą technologią informatyczną, jeżeli jest uzasadnienie dla stosowania starych wcześniej sprawdzonych form i metod.
- 3) Studia na dystans w USA są prowadzone zarówno przez szkoły należące do najstarszych, jak najnowsze – wiek uczelni nie różnicuje ich możliwości innowacyjnych i elastycznego reagowania na potrzeby edukacyjnego rynku.

Twierdzenia najczęściej negowane – w odniesieniu do edukacji zdalnej w USA:

- 1) Studia na dystans znajdują zrozumienie u licznych pracodawców, którzy często łożą w kształcenie tą drogą swoich pracowników – studentów.
- 2) Studia na dystans najczęściej nie są krótsze, ale zwykle – tańsze.
- 3) Studia na dystans są osadzone w tych samych ramach programowych co studia tradycyjne; studenci obu trybów studiowania są objęci podobnymi wymaganiami co do treści koniecznych do zaliczeń.

Twierdzenia najczęściej akceptowane - w odniesieniu do twierdzeń na temat edukacji zdalnej w Polsce:

- 1) Dobrze będzie, jeśli polskie uczelnie zainteresowane stosowaniem DL zechcą włączyć się do międzynarodowych sieci współpracy, gwarantujących między innymi dostęp do dobrych doświadczeń, wytrawnej kadry i poważnych funduszy zapewniających powodzenie podejmowanym przedsięwzięciom.
- 2) Polska ma szansę odnieść wiele korzyści z uwzględnienia obecności DL w swoim systemie oświatowym; między innymi polepszyć warunki aktualnie prowadzonych studiów w ponad 200 szkołach, zmniejszyć rokroczny natłok chętnych na studia stacjonarne, oraz ułatwić dostęp do indeksu setkom osób pozbawionych tej możliwości z różnych powodów, np. osobistych.

3) Aby DL zaczęło zajmować w polskiej oświacie miejsce właściwe tej odmianie edukacji (sprawdzone i w krajach światowej czołówki, i rozwijających się), musi zostać podjęta stosowna prawna regulacja na szczeblu centralnym (zapowiadana od wielu lat).

Twierdzenia najczęściej negowane – w odniesieniu do edukacji zdalnej w Polsce:

- 1) Chętnie zamieniłbym / zamieniłabym studia tradycyjne na studia zdalne.
- 2) Projektowanie i prowadzenie studiów w trybie DL od dawna wiąże się nie tyle z eksperymentowaniem pojedynczych entuzjastów-amatorów, co z aktywnością międzynarodowych konsorcjów i wyspecjalizowanych firm.
- 3) Studiowanie w trybie DL ma coraz bardziej sieciową / korporacyjną naturę, obejmującą świat, nie liczącą się z barierami prawnymi i biurokratycznymi danego państwa, uprzedzeniami jego oświatowych decydentów, czy lokalnymi przyzwyczajeniami w myśleniu o kształceniu.

Ankietowani licealiści z porównywalną mocą wsparli treść dwunastu realistycznych stwierdzeń na temat edukacji na odległość w USA (średnia suma punktów 14,78 pkt. – przy maksymalnej teoretycznie możliwej wartości 24 pkt.), oraz treść dwunastu stwierdzeń dotyczących Polski (średnia 15,02 pkt. – przy maksymalnej teoretycznie możliwej wartości 24 pkt.). Płeć uczestników sondażu nie różnicowała dokonanych wyborów w stopniu statystycznie ważnym:

Tabela 5. Wyniki sumaryczne uzyskane ze względu na stopień aprobaty 24. twierdzeń na temat studiów zdalnych w USA i Polsce. N = 100 = 100%.

Płeć uczniów	Do 10 pkt.	12-20 pkt.	22-30 pkt.	32-40 pkt.	42-44 pkt.	Suma
Brak danych	-	-	8	2	1	11
Kobiety	2	3	18	19	3	45
Mężczyźni	5	2	17	17	3	44
Ogółem	7	5	43	38	7	100

między sumami częściowymi i sumą ogólną uzyskanymi przez poszczególnych uczniów ustalono występowanie prostych zależności ważnych statystycznie:

Tabela 6. Zależności między sumarycznymi wynikami uzyskanymi przez uczestników sondażu. N = 100 = 100%.

Wyniki sumaryczne punktowe	Suma pkt. nt. DL w USA	Suma pkt. nt. DL w Polsce	Suma pkt. ogółem
Suma pkt. nt. DL w USA	X	0,54 0,00	0,85 0,00
Suma pkt. nt. DL w Polsce	0,54 0,00	X	0,90 0,00
Suma pkt. ogółem	0,85 0,00	0,90 0,00	X

5 Uwarunkowania uczniowskich opinii na temat studiów zdalnych w USA i Polsce

Analizując uzyskane wybory uczniów, wzięto pod uwagę ich wiek i płeć, oraz specjalność dydaktyczną (profil) poszczególnych klas szkolnych. Przeprowadzona analiza statystyczna dowiodła słuszności części oczekiwań co do znaczenia wybranych cech indywidualnych młodzieży - jako możliwych uwarunkowań ich wyborów w kwestionariuszu ankiety. Ważne okazały się zarówno płeć uczniów, co ich przynależność do swoich klas szkolnych (starszych – młodszych, oraz o różnych profilach kształcenia). Moc różnicująca wspomnianych czynników ujawniła się zarówno ze względu na punkty uzyskane za potraktowanie poszczególnych twierdzeń kwestionariusza ankiety, jak punktację dotyczącą sumarycznych wyników. Następujące twierdzenia kwestionariusza ankiety zostały potraktowane w sposób zróżnicowany - ze względu na przynajmniej jeden spośród trzech wyżej wspomnianych czynników: (nr) 4, 5, 6, 7, 8, 10, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24. Opisywane zróżnicowanie wyborów - ze względu na przynależność ucznia do klasy szkolnej - dało o sobie znać także w odniesieniu do wyników punktowych sumarycznych uzyskanych przez poszczególnych uczniów. Przy czym płeć licealistów nie różnicowała łącznych wyników punktowych. Klasy trzecie wykazały się większą rezerwą w stosunku do treści twierdzeń podsuniętych podczas sondażu ankietowego, częściej od młodszych kolegów wyrażając niezgodę:

Tabela 7. Przynależność ankietowanych do swojej klasy szkolnej – a uzyskane przez nich wyniki sumaryczne (ze względu na stopień aprobaty wobec twierdzeń na temat studiów zdalnych w USA i Polsce). N = 100 = 100%.

Klasy szkolne	Do 10 pkt.	12-20 pkt.	22-30 pkt.	32-40 pkt.	42-44 pkt.	Suma
Klasy II	1	1	15	22	5	44
Klasy III	6	4	28	16	2	56
Ogółem	7	5	43	38	7	100

$\chi^2 = 10,24$; d. f. = 4; $\alpha = 0,04$; C = 0,30; r = -0,31

Jeszcze większe zróżnicowanie ustalono między wyborami uczniów z klas młodszych i starszych – przy zawężeniu uwagi do stwierdzeń na temat sytuacji w Polsce:

Tabela 8. Przynależność ankietowanych do swojej klasy szkolnej – a uzyskane przez nich wyniki sumaryczne (ze względu na stopień aprobaty wobec twierdzeń na temat studiów zdalnych w Polsce). N = 100 = 100%.

Klasy szkolne	Do 10 pkt.	12-14 pkt.	16-20 pkt.	22-24 pkt.	Suma
Klasy II	3	8	26	7	44
Klasy III	15	20	20	1	56
Ogółem	18	28	46	8	100

$\chi^2 = 17,23$; d. f. = 3; $\alpha = 0,00$; C = 0,38; r = -0,40

Ponadto obliczenia korelacji wykonane na bazie wyników indywidualnych wykazały dodatkowo wyraźnie większą niezgodę uczniów klas starszych wobec poszczególnych kwestionariuszowych twierdzeń na temat studiów zdalnych: tak w Polsce (r = -0,38 przy $\alpha = 0,00$), jak w USA (r = -0,36 przy $\alpha = 0,00$). Uwzględniono także rozkład sumarycznych wyników punktowych uzyskanych przez poszczególnych ankietowanych - w kontekście przynależności uczniów do profili klas szkolnych objętych sondażem:

Tabela 9. Przynależność ankietowanych do klasy szkolnej o danym profilu kształcenia – a uzyskane przez nich wyniki sumaryczne (ze względu na stopień aprobaty 24. twierdzeń na temat studiów zdalnych w USA i Polsce). $N = 100 = 100\%$.

Profil klas szkolnych	Do 10 pkt.	12-20 pkt.	22-30 pkt.	32-40 pkt.	42-44 pkt.	Suma
Biologiczno-chemiczny	1	1	9	18	3	32
Matematyczno-informatyczny	5	4	20	8	2	39
Rozszerzony program z geografii	1	-	14	12	2	29
Ogółem	7	5	43	38	7	100

$\chi^2 = 15,87$; d. f. = 8; $\alpha = 0,04$; $C = 0,37$; $r = -0,08$

Jeszcze bardziej zróżnicowane wybory uczniów dały o sobie znać, jeśli oddzielną uwagę skupić na twierdzeniach dotyczących USA:

Tabela 10. Przynależność ankietowanych do klasy szkolnej o danym profilu kształcenia – a uzyskane przez nich wyniki sumaryczne (ze względu na stopień aprobaty dwunastu twierdzeń na temat studiów zdalnych w USA). $N = 100 = 100\%$.

Profil klas szkolnych	Do 10 pkt.	12-14 pkt.	16-20 pkt.	22-24 pkt.	Suma
Biologiczno-chemiczny	1	8	20	3	32
Matematyczno-informatyczny	12	14	12	1	39
Rozszerzony program z geografii	4	9	13	3	29
Ogółem	17	31	45	7	100

$\chi^2 = 14,57$; d. f. = 6; $\alpha = 0,02$; $C = 0,36$; $r = -0,13$

Podobnie zróżnicowane wybory uczniów dały o sobie znać w odniesieniu do stwierdzeń na temat kształcenia na odległość w Polsce:

Tabela 11. Przynależność ankietowanych do klasy szkolnej o danym profilu kształcenia – a uzyskane przez nich wyniki sumaryczne (ze względu na stopień aprobaty dwunastu twierdzeń na temat możliwości studiów zdalnych w Polsce). $N = 100 = 100\%$.

Biologiczno-chemiczny	2	7	18	5	32
Matematyczno-informatyczny	13	11	13	2	39
Rozszerzony program z geografii	3	10	15	1	29
Ogółem	18	28	46	8	100

$\chi^2 = 15,13$; d. f. = 6; $\alpha = 0,02$; $C = 0,36$; $r = -0,16$

Uczniowie z klas o profilu biologiczno-chemicznym częściej dokonywali wyborów akceptujących twierdzenia kwestionariusza ankiety, aniżeli ich koledzy z klas o innych profilach kształcenia. Relatywnie najbardziej krytyczni okazali się licealiści należący do klas matematyczno-informatycznych.

6 Wnioski

- Ustalono, że uczniowskie opinie są na ogół wolne od uprzedzeń w stosunku do trybu dystansowego stosowanego przez amerykańskie wyższe uczelnie.
- Ustalono, iż relatywnie więcej uprzedzeń dotyczy przyjęcia się kształcenia otwartego na poziomie akademickim w Polsce.
- Ustalono, że wskazania uczniowskie nie są wolne od subiektywizmu, korespondując z wiekiem i płcią osób wypowiadających określone uwagi i sądy, oraz ich przynależnością do klas szkolnych o zróżnicowanych profilach kształcenia.
- Na ogół wolni od uprzedzeń na temat kształcenia zdalnego, ankietowani w zdecydowanej większości nie chcieliby studiować w trybie dystansowym, gdyby mieli możliwość uczestniczenia w studiach zorganizowanych i prowadzonych tradycyjnie.
- Z drugiej strony, gdyby w kolejnych sondowanych grupach młodzieży szkolnej utrzymał się wskaźnik około 25 procent chętnych (do studiowania samodzielnie na dystans od sal zajęciowych i wykładowców), można ostrożnie wnioskować o licznej potencjalnej klienteli wzmiankowanej odmiany kształcenia.
- Przeprowadzone badanie sondażowe można uznać także za przedsięwzięcie promujące wciąż nową w Polsce i mało znaną odmianę studiowania, dlatego warto podejmować podobne sondaże w najbliższej przyszłości.

7 Uwagi końcowe - na kanwie przeprowadzonego sondażu

- Byłoby wskazaniem w dalszych sondażach uwzględnienie innych uwarunkowań uczniowskich opinii i przekonań, w tym między innymi: stopnia natężenia niektórych cech osobowości (łękliwość, samodzielność, wytrwałość, twórczość, prawdomówność, introwersja); stanu postępów w uczeniu się, a także niektórych cech społecznych i ekonomicznych.
- Planując w przyszłości kontynuację wspomnianego sondażu, warto byłoby użyć także dodatkowego kwestionariusza ankiety, alternatywnego w treści (tezy przetworzone w swoje antytezy). Dwie alternatywne wersje kwestionariusza - użyte równolegle - pozwoliłyby na bardziej pewne wnioski na temat stosunku licealistów do rozpowszechnionych w naszym kraju mitów na temat edukacji zdalnej.
- Podejmując trud zaprojektowania i uruchomienia studiów na odległość, warto uwzględnić rozmaite aspekty takiego przedsięwzięcia, nie zacieśniając pola widzenia do spraw technicznych; bowiem nawet najbardziej wyrafinowana technika - sama w sobie - nie zagwarantuje powodzenia ani dydaktycznego, ani komercyjnego.
- Deklarowane wiary i sądy potencjalnych studentów na temat kształcenia na odległość, oraz ujawniany przez nich stopień osobistej gotowości do studiowania w trybie dystansowym, są warte uwzględnienia podczas prac projektowych przynajmniej w takim samym stopniu, co generalia i rozmaite niuanse natury inżyniersko-technicznej.

Streszczenie

W wystąpieniu przedstawiono wyniki sondażu zrealizowanego w wybranej szkole ogólnokształcącej w Suwałkach. Ankieta objęto setkę uczniów. Uczestnicy sondażu zaznaczyli swoje opinie i sądy na temat zasadniczych cech edukacji na odległość w warunkach USA. Próbowali również opisać obecną pozycję tej formy kształcenia w Polsce, a także przewidzieć jej przyszłość w ciągu nadchodzących lat.

Distance Education in America and Poland – by the high school students from Suwalki

Summary

The paper reports the results of survey realized in selected high school at Suwalki, involving one hundred of students. The participants underlined their opinions and beliefs about the main features of distance learning made in the United States of America. They also tried to describe the present position of mentioned kind of education in Poland, and predict it's future during the coming years.